

บทที่ 3

การห้ามดำเนินคดีซ้ำในต่างประเทศ

ในต่างประเทศ การห้ามดำเนินคดีซ้ำได้รับการบัญญัติทั้งในรัฐธรรมนูญ และในประมวลกฎหมาย ซึ่งต่างก็อธิบายถึงวิธีการในการห้ามดำเนินคดีซ้ำ โดยจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ควรที่จะถูกรังควาน หรือได้รับความลำบากถึงสองครั้งสองหน หรือต้องรับโทษถึงสองครั้ง เพื่อการกระทำความผิดซึ่งได้ก่อขึ้นครั้งเดียวกัน¹ ดังนั้น จึงต้องศึกษาการห้ามดำเนินคดีซ้ำในรัฐธรรมนูญและการห้ามดำเนินคดีซ้ำในประมวลกฎหมาย

3.1 การห้ามดำเนินคดีซ้ำในรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ

ทุกประเทศยอมรับกันว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่กฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมิได้ ดังนั้น ในหลายๆ ประเทศ จึงบัญญัติเรื่องที่ตนคิดว่าสำคัญไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่นเรื่องการห้ามดำเนินคดีซ้ำ เป็นต้น การดำเนินคดีซ้ำเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ หากยินยอมให้มีการดำเนินคดีซ้ำได้ จะกลายเป็นว่า ผู้ต้องหา หรือจำเลยสามารถถูกดำเนินคดี 2 ครั้ง ในความผิดซึ่งได้กระทำเพียงครั้งเดียว

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติการห้ามดำเนินคดีซ้ำ หรือ Double Jeopardy ไว้ในรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี ค.ศ.1791 ด้วยหวังว่า หากมีการบัญญัติกฎหมายอื่นใดขึ้นมาใหม่ ก็จะไม่สามารถทำลายสิทธิของพลเมืองในอันที่จะไม่ถูกดำเนินคดีซ้ำได้² โดยวิวัฒนาการของการห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีที่มาจากประเทศอังกฤษ ดังนั้น จึงมีบางส่วนของหลักการที่เหมือนกัน บางส่วนก็แตกต่างกัน

ส่วนที่เหมือนกันของทั้ง 2 ประเทศ คือ การพิจารณาว่า ในคดีหลังจะมีการพิจารณาคดีที่จะทำให้จำเลย ต้องตกอยู่ในห่วงแห่งการได้รับผลร้ายจากการลงโทษ (Jeopardy)³

---

¹กิตติพงษ์ ศิริโรจน์, ฟ้องซ้ำในคดีอาญา, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 5-6.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

³เรื่องเดียวกัน.

อย่างไรในคดีแรกหรือไม่ และข้อที่ได้กล่าวหาจำเลยในคดีหลังเป็นข้อกล่าวหาเดียวกันกับคดีแรกหรือไม่ ซึ่งในประเทศอังกฤษเรียกว่า Former Jeopardy คือ Autrefois convict (ถูกศาลพิพากษาไปแล้ว) และ Autrefois acquit (การที่ศาลได้พิพากษาว่าได้กระทำผิดไปแล้ว) และหลัก Former Jeopardy ของอังกฤษจะต้องพิจารณาด้วยว่าคดีแรกนั้นศาลได้มีคำชี้ขาด (verdict) ว่าจำเลยมีความผิด (convict) หรือไม่ และหากมีการยกฟ้อง (acquit) คำสั่งนั้นเป็นที่สุดหรือไม่⁴ แต่หลัก Double Jeopardy ในประเทศสหรัฐอเมริกา จะไม่คำนึงถึงว่าคดีก่อนศาลได้มีคำชี้ขาดเป็นที่สุดแล้วหรือไม่

ส่วนที่ต่างกัน คือหลัก Double Jeopardy ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลัก *Res judicata* เป็นหลักที่ใช้ในคดีแพ่ง ซึ่งจะต้องมีการพิจารณาถึงคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดที่จำเลยถูกฟ้องในคดีก่อน จึงจะเข้าการห้ามฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกัน และหลัก *Collateral estoppel* เป็นหลักที่ใช้ในคดีแพ่ง โดยห้ามมิให้คู่ความนำประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยไปแล้วมาร้องฟ้องกันอีก ไม่ว่าความผิดในคดีหลังและคดีแรกจะเป็นเรื่องเดียวกันหรือไม่ โดยที่ทั้งสองหลักนี้จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบใน Double Jeopardy และเป็นหลักที่ใช้ในคดีแพ่ง แต่อนุโลมมาใช้ในคดีอาญา แต่ในประเทศอังกฤษ หลัก *Res judicata* หรือ หลัก *Issue estoppel* ซึ่งเป็นหลักที่ห้ามโจทก์ฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันอีก หากศาลได้วินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีไปแล้ว โดยจะใช้เฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น จะไม่นำมาใช้ในคดีอาญา เนื่องจากคดีอาญามีความสลับซับซ้อนและมีเทคนิคมาก

ในรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำความว่า “บุคคลใดจะไม่ตกอยู่ในการได้รับผลร้ายจากการลงโทษในชีวิตและร่างกายถึงสองครั้งสำหรับความผิดเดียวกัน” (...no person shall any person be subject for the same offence to be twice put in jeopardy of life or limb...)⁵ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- (1) การให้ความคุ้มครองที่จะไม่ให้มีการฟ้องซ้ำหรือพิจารณาคดีซ้ำในความผิดเดียวกันอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษายกฟ้องแล้ว
- (2) การให้ความคุ้มครองที่จะไม่ให้มีการฟ้องซ้ำหรือพิจารณาคดีซ้ำในความผิดเดียวกันอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษแล้ว
- (3) การให้ความคุ้มครองที่จะไม่ให้มีการลงโทษแบบทวีคูณ (Multiple punishment) ในความผิดเดียวกันอีกครั้งหนึ่ง

⁴เรื่องเดียวกัน.

⁵Constitution of the United States of America, Amendment V.

นอกจากนี้ ประเทศญี่ปุ่นก็ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของหลัก Double Jeopardy หรือ Former Jeopardy ในระบบกฎหมายแองโกลอเมริกัน⁶ จึงนำหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ บัญญัติไว้ในมาตรา 39 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ความว่า “ไม่มีบุคคลใดจะต้องรับผิดทางอาญา ในการกระทำครั้งเดียว ซึ่งเขาได้รับการพิจารณาให้ปล่อยตัวแล้ว หรือเขาจะต้องไม่ตกอยู่ใน อันตรายสองครั้ง” (No person shall be held criminally liable for an act which was lawful at the time it was committed, or of which he has been acquitted, nor shall he be placed in double jeopardy)⁷

เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายในมาตรา 39 ของรัฐธรรมนูญแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นการรับรองไม่ให้มีบุคคลใดๆ ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำผิดทางอาญาในการกระทำครั้งเดียวกัน ซึ่งเขาได้รับการพิจารณาให้ปล่อยตัวแล้ว หรือการที่เขาจะต้องไม่ตกอยู่ใน อันตรายถึงสองครั้ง และการกระทำดังกล่าวจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดี

อีกประเทศหนึ่งซึ่งบัญญัติหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในรัฐธรรมนูญ คือประเทศ เยอรมนี โดยปรากฏอยู่ในมาตรา 103 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน บัญญัติ ว่า “ไม่มีใครจะถูกลงโทษสำหรับการกระทำผิดเดิมซึ่งถูกลงโทษตามกฎหมายไปแล้ว” (No one may be punished for the same act more than once in pursuance of general penal legislation)⁸ อันมีเหตุผลเดียวกันกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ที่บัญญัติเรื่องนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ คือ เพื่อไม่ให้บทกฎหมายอื่นใดมาขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวได้

จากการศึกษาในหัวข้อนี้ จะพบสิ่งที่ยุบรวมกันของทั้ง 3 ประเทศ ที่บัญญัติเกี่ยวกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำในรัฐธรรมนูญ คือบุคคลผู้เคยได้รับโทษจากการกระทำผิดของตนไปแล้ว จะถูกดำเนินคดีซ้ำอีกในความผิดเดิมของตนหาได้ไม่ จึงควรพิจารณาถึงรายละเอียดของ หลักเกณฑ์ในการใช้การห้ามดำเนินคดีซ้ำตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

---

⁶ฉันทนา เรื่องวิเศษทรัพย์, การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณา คดีอาญา, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 44.

⁷Japan – Constitution, Article 39, [http://www.servat.unibe.ch/icl/ja00000_.html], 7 มีนาคม 2554.

⁸BASIC LAW for the Federal Republic of Germany, Article 103, [<http://www.iuscomp.org/gla/statutes/GG.htm#1>], 7 มีนาคม 2554.

หลักเกณฑ์ในการใช้การห้ามดำเนินคดีซ้ำ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ มีการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังนี้ คือ การที่ต้องเป็นจำเลยคนเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง (3.1.1) ต้องเป็นความผิดกรรมเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง (3.1.2) จำเลยในคดีแรกนั้นต้อง ประสบหรือตกอยู่ในการได้รับผลร้ายจากการลงโทษแล้ว (3.1.3) และการใช้หลักห้ามดำเนินคดีซ้ำ ในคดีแพ่ง หรือคดีอาญา (3.1.4)

3.1.1 ต้องเป็นจำเลยคนเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง

วัตถุประสงค์ของการห้ามดำเนินคดีซ้ำ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเยอรมนี เพื่อมิให้บุคคลต้องได้รับความเดือดร้อนจากการพิจารณาเดียวกันมากกว่า 1 ครั้ง และการถูกฟ้องร้องในเรื่องเดียวกันในศาลหลายศาล จะต้องปรากฏว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของผู้กระทำผิด กล่าวคือ ในการฟ้องคดีหากโจทก์ฟ้องจำเลยคนเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง โดยที่พิจารณาว่าตัวจำเลยในคดีทั้งสอง ต้องเป็นคนเดียวกัน อันทำให้เกิดความเป็นอันเดียวของผู้กระทำความผิด

3.1.2 ต้องเป็นความผิดกรรมเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และในประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ แม้จะมีความแตกต่างกันในระบบของกฎหมาย แต่มีสิ่งหนึ่งในการพิจารณาเรื่องการห้ามดำเนินคดีซ้ำที่เหมือนกัน คือการพิจารณาว่าการฟ้องคดีแรกและคดีหลังว่าในคดีหลังนั้นเป็นคดีที่มีการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งเป็นความผิดอันเดียวกันกับข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในคดีแรกหรือไม่ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นความผิดที่เหมือนกันอย่างสมบูรณ์ เพียงแค่เหมือนกันในองค์ประกอบที่สำคัญก็เพียงพอแล้ว ส่งผลให้หากคดีหลังที่นำมาฟ้องมีองค์ประกอบไม่เหมือนกับคดีแรกก็สามารถฟ้องได้ แต่หากมีองค์ประกอบในความผิดที่เหมือนกันแล้วก็เข้าหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การพิจารณาว่าการฟ้องคดีที่ไม่เข้าหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำนั้น จะต้องไม่ใช่การฟ้องที่เป็นการกระทำ หรือความผิดอาญาอันเดียวกันทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายซึ่งได้พิจารณาแล้วในคดีแรกแล้ว โดยคำว่าความผิดอันเดียวกัน หรือ same offense ตามรัฐธรรมนูญประเทศของสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดความหมายไว้แน่นอน จึงอาจทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน เกิดความไม่เป็นธรรม หรือความไม่เสมอภาคได้

ดังนั้น ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้พิจารณา same offense เป็น 2 ประการ คือ (1) same-evidence-test และ (2) same-transaction-test⁹ ดังนี้

(1) same-evidence-test คือ วิธีการพิสูจน์พยานหลักฐานว่าเป็นอย่างเดียวกัน ซึ่งวิธีนี้เป็นที่นิยมมากที่สุด โดยได้รับแนวความคิดมาจากกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษ และได้นำมาใช้ในปี ค.ศ. 1871 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าความผิดที่ได้ฟ้องในคดีแรกและคดีหลังนั้นเป็นความผิดเดียวกันหรือไม่นั้น โดยให้ดูจากการใช้พยานหลักฐานว่าอย่างเดียวกันหรือไม่ และในคดีนั้นต้องการที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันโดยใช้พยานหลักฐานอย่างเดียวกันหรือไม่

(2) same-transaction-test คือ วิธีการพิสูจน์โดยการกระทำอย่างเดียวกัน โดยวิธีนี้ต้องเป็นความผิดที่เกิดการกระทำผิดกฎหมายอาญาฐานใดฐานหนึ่ง และจำเลยต้องถูกฟ้องคดีเป็นคดีเดียวกัน โดยในการกระทำซ้ำในความผิดที่ฟ้องนั้นอาจแยกจากกันได้หรือเป็นความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยตัวของมันเองก็ตาม เช่น ความผิดฐาน burglary (ความผิดฐานลักทรัพย์ในเคหสถานเวลากลางคืน การบุกรุกเข้ามาขโมยของในอาคาร/บ้าน) กับ larceny (ความผิดฐานลักทรัพย์) เป็นการดำเนินคดีที่ถูกดำเนินคดีโดยถือว่าเป็นความผิดเดียวกัน ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงตัวเจตนาเป็นสำคัญ หากเป็นเจตนาเดียวกัน (same intent) แล้ว เช่นนี้ถือว่าเป็นการพิสูจน์ตาม Same-transaction หรือการพิสูจน์โดยการกระทำอย่างเดียวกัน และวิธีการห้ามดำเนินคดีซ้ำตามข้อนี้ เป็นวิธีที่มีผลบังคับทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติไม่ค่อยจะได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ เนื่องจาก คำว่า “transaction” เป็นคำที่มีความหมายเปลี่ยนแปลงได้ง่าย อย่างไรก็ตาม มีนักกฎหมายบางท่านให้ความเห็นว่า เป็นหลักการที่ดี และเมื่อมี The Model Penal Code แล้ว การวินิจฉัยของศาลก็ได้หันมาใช้วิธี Same-transaction-test¹⁰

ในประเทศญี่ปุ่น จะพิจารณาว่าความผิดในคดีต้องเป็นความผิดอันเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลังนั้น ตามรัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น มีหลักที่ว่าในคดีแต่ละคดีจะต้องมีเอกภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะต้องเกี่ยวพันกันในแง่ของเนื้อหา โดยจะต้องมีข้อเท็จจริงอันหนึ่งอันเดียวกันที่ประกอบขึ้นเป็นความผิด กล่าวคือต้องเป็นการกระทำความผิดอันเดียวกัน ซึ่ง

⁹ กิตติพงษ์ ศิริโรจน์, ฟ้องซ้ำในคดีอาญา, หน้า 50-55.

¹⁰ ฉันทนา เรื่องพิเศษทรัพย์, การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณา
คดีอาญา, หน้า 43-44.

เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วผิดกฎหมายอาญานั้นและเมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องเป็นข้อเท็จจริงเดียวกัน¹¹
เมื่อเป็นข้อเท็จจริงเดียวกันแล้วก็ไม่สามารถนำมาฟ้องร้องกันได้

การกระทำที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดี หมายถึง การที่คดีแรกและคดีหลัง¹²
ยังคงเป็นกระบวนการพิจารณาอันเดียวกัน คือ ข้อเท็จจริงในคดีจะต้องเป็นข้อเท็จจริงอันเดียวกันที่
ประกอบขึ้นเป็นความผิดด้วย ซึ่งจะส่งผลทางกฎหมายในการที่จะทำให้เกิดการแบ่งแยกไม่ได้ของ
การสอบสวนฟ้องร้อง หรือการแบ่งแยกไม่ได้ของการพิจารณา เนื่องจากการสอบสวนฟ้องร้องเป็น
กระบวนการเดียวกัน กล่าวคือในความเป็นจริงแล้ว แม้การสอบสวนฟ้องร้องจะถูกกระทำให้เป็น
เพียงส่วนหนึ่งของคดีเท่านั้น แต่ผลในทางกฎหมายจะขยายออกไปเหมือนกับเป็นเรื่องของคดีนั้น
ทั้งหมดทั้งเรื่อง แม้ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งจะถูกละเว้นไปจากข้อกล่าวหา ส่วนที่ถูกละเว้นนั้น ก็จะต้อง
ได้รับการพิจารณาเหมือนกับอยู่ในเนื้อหาของกระบวนการพิจารณานั้นด้วย

ดังนั้น หลักการของข้อจำกัดของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดี ในการ
พิจารณาคดีของศาล อาจได้รับการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตเพิ่มเติม ตัดทอน หรือแก้ไขกระทง
ความผิด และการอ้างบทมาตรการลงโทษในคำฟ้องโดยพนักงานอัยการร้องขอได้ และศาลก็มี
อำนาจสามารถใช้ดุลพินิจสั่งเพิ่มเติม ตัดทอนและแก้ไขได้ ถ้าเห็นสมควร¹³ นอกจากนั้น ผลทาง
กฎหมายในการตัดสินคดีก็ขยายรวมไปถึงส่วนต่างๆ ทั้งทั้งหมดของคดีนั้นด้วย กล่าวคือ แม้ว่า
ความจริงแล้วคำพิพากษาของศาลจะมีเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของคดีเท่านั้น ที่คำพิพากษาของศาล
ครอบคลุมไปถึง ซึ่งถ้าหากศาลสามารถที่จะตัดสินคดีนั้นโดยชอบด้วยกฎหมายทั้งหมดแล้ว จะทำ
ให้การตัดสินคดีขยายไปถึงทั่วทั้งหมดของคดีด้วย ซึ่งในกรณีนี้ผลที่ตามมาก็คือ การที่ไม่อนุญาตให้
มีการพิจารณาในส่วนอื่นๆ ที่คำพิพากษาของศาลครอบคลุมไม่ถึงหรือครอบคลุมเพียงส่วนใดส่วน
หนึ่ง อันทำให้ส่วนที่เหลือนั้นไม่อาจพิจารณาได้ หลังจากที่ศาลมีคำสั่งคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว¹⁴
แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การที่ศาลใช้อำนาจในการเพิ่มเติม การตัดทอน หรือการแก้ไขกระทงความผิด
ดังกล่าวอาจทำให้กระทบกระเทือนต่อหลักการตามมาตรา 39 ซึ่งห้ามมิให้บุคคลได้รับความ
เดือดร้อนหลายครั้งในเรื่องเดียวกัน¹⁵

---

¹¹ สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย, การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการเดียวกัน, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 20-22.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

¹⁵ ฉันทนา เรื่องวิเศษทรัพย์, การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณาคดีอาญา, หน้า 45.

3.1.3 จำเลยในคดีแรกนั้นต้องประสบหรือตกอยู่ใน การได้รับผลร้ายจากการลงโทษแล้ว

ในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น การที่จะทำให้โจทก์ไม่สามารถนำคดีมาฟ้องใหม่ได้อีกนั้น จะต้องมีการพิจารณาว่าจำเลยได้ตกอยู่ในห้วงแห่งการได้รับผลร้ายจากการลงโทษแล้วหรือไม่ โดยในประเทศสหรัฐอเมริกา แยกเป็น 2 กรณี ดังนี้

(1) ในคดีที่มีการพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษา ซึ่งมีใช้คณะลูกขุน (Nonjury trial) ศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่าจำเลยจะต้องตกอยู่ใน การที่จะได้รับผลร้ายจากการได้รับการลงโทษเมื่อศาลได้เริ่มรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ¹⁶ เว้นแต่หากเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นก่อนมีการพิจารณาคดี (pretrial) แม้จะมีการสืบพยานมาบ้างแล้วก็ไม่ถือว่าจำเลยตกอยู่ใน การได้รับผลร้ายจากการลงโทษ เช่น การสืบพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (preliminary hearing) และการสืบพยานในชั้นยื่นฟ้อง (arraignment) เนื่องจากในชั้นก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีนั้น มีการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำในเรื่องเดียวกันอยู่แล้วซึ่งเรียกว่า priority principle อันมีวัตถุประสงค์ในการที่จะไม่ให้มีการพิจารณาคดีกับบุคคลมากกว่า 1 ครั้ง และรวมถึงการฟ้องร้องในศาลหลายศาลในมลรัฐเดียวกันด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องห้ามมิให้มีการสร้างความเดือดร้อนให้จำเลยมากกว่า 1 ครั้ง เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเดือดร้อนหลายครั้งหลายหนจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานก่อนฟ้องคดี

(2) ในคดีที่มีการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน (Jury trial) ศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่าการที่จำเลยจะตกอยู่ใน การได้รับผลร้ายจากการลงโทษนั้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเมื่อลูกขุนทั้งหมดทุกคนที่ได้ถูกเรียกตัวมาทำหน้าที่ในคดีนั้นๆ ได้สาบานตัวเข้าทำหน้าที่ครบหมดทุกคนอย่างครบถ้วน จึงจะถือว่าจำเลยได้ตกอยู่ใน การได้รับผลร้ายจากการลงโทษแล้ว¹⁷ ในทางกลับกันหากลูกขุนซึ่งเป็นองค์คณะทั้งหมดยังสาบานตัวไม่ครบถ้วนทุกคน ซึ่งในกรณีนี้จะถือว่าจำเลยได้ตกอยู่ใน การได้รับผลร้ายจากการลงโทษไม่ได้

การดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ศาล หรือคณะลูกขุนใหญ่จะเป็นผู้ใช้มาตรการในการบังคับควบคุมตัวผู้ต้องหา เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญา เพื่อเป็นการป้องกันมิให้คดีเดียวกันอยู่ในอำนาจของศาลหลายศาล และการเริ่มต้นของการสอบสวนฟ้องร้องจะเริ่มต้นเมื่อมีการยื่นคำร้องทุกข์เป็นทางการต่อศาล หรือศาลได้มีการออกหมายแล้วเท่านั้น ดังนั้น ศาลจึงเป็นผู้ใช้มาตรการบังคับในการดำเนินคดีชั้นก่อนฟ้องร้องจึงไม่มีปัญหาว่าผู้ถูก

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

กล่าวหาจะเกิดความเดือดร้อนหลายครั้ง และการร้องทุกข์ก็สามารถทำได้เพียงครั้งเดียว ทำให้มีการดำเนินคดีโดยหน่วยงานที่มีอำนาจเพียงหน่วยงานเดียว ปัญหาการดำเนินการซ้ำซ้อนจึงไม่เกิดขึ้น¹⁸

การพิจารณาว่าจำเลยได้ตกอยู่ในห่วงแห่งการได้รับผลร้ายจากการลงโทษแล้ว ในประเทศญี่ปุ่นนั้น จะพิจารณาโดยมีหลักว่าจำเลยตกอยู่ในการได้รับผลร้ายจากการลงโทษแล้ว เมื่อมีการสอบสวนฟ้องร้อง การจับกุม การควบคุม การถอนฟ้อง และการดำเนินการอื่นๆ ที่เป็นทำนองเดียวกันกับคดีก่อนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ซึ่งจะมีผลครอบคลุมไปถึงทั้งหมดของคดี ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งเป็นส่วนที่มีผลขยายไปถึงการสอบสวนฟ้องร้องด้วย¹⁹ เนื่องจากการสอบสวนฟ้องร้องของผู้นั้นเป็นกระบวนการเดียวกันที่เรียกว่า ความแบ่งแยกไม่ได้ของการสอบสวนฟ้องร้อง หรือความแบ่งแยกไม่ได้ในการพิจารณา

3.1.4 การใช้หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำในคดีแพ่ง หรือคดีอาญา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา หลัก Double Jeopardy จะใช้เฉพาะในคดีอาญาเท่านั้น โดยไม่ต้องพิจารณาหรือคำนึงถึงว่าจะเป็นการพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษา หรือคณะลูกขุน และจะไม่ใช้ในกรณีที่เป็นความผิดประเภทอื่น เพราะจุดมุ่งหมายในเรื่องนี้มุ่งที่โทษเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงอันตรายของโทษที่จะเกิดขึ้น เมื่อถูกนำตัวไปรับการพิจารณาในศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี เช่นกรณีที่หน่วยงานด้านบริหารของรัฐมีคำสั่งยกเลิกใบอนุญาตประกอบธุรกิจของบุคคลที่ถูกฟ้องนั้นด้วย กระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับระเบียบข้อบังคับของศาล เช่น การละเมิดอำนาจศาล หรือมาตรการเกี่ยวกับระเบียบราชทัณฑ์ หรือบทลงโทษทางปกครอง ซึ่งใช้บังคับในกรณีที่จำเลยหรือนักโทษนั้นฝ่าฝืนข้อบังคับ ระเบียบของฝ่ายราชทัณฑ์ เช่นการที่จำเลยหลบหนีจากคุมขัง ซึ่งกรณีเหล่านี้ไม่ถือเป็นการดำเนินคดีซ้ำหรือ Double Jeopardy แต่อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลเด็ก และเยาวชน คดีต่างๆ เหล่านี้ถือว่าไม่ใช่การกระทำความผิดอาญา และสิ่งให้นำมาใช้บังคับกับเด็กนั้นไม่ใช่โทษทางอาญา²⁰

¹⁸ สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย, การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการเดียวกัน, หน้า 62.

¹⁹ ฉันทนา เรื่องวิเศษทรัพย์, การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณาคดีอาญา, หน้า 44-45.

²⁰ กิตติพงษ์ ศิริโรจน์, ฟ้องซ้ำในคดีอาญา, หน้า 43-44.

ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องจำเลยในคดีอาญาและฟ้องจำเลยในคดีแพ่งด้วย โดยเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายพิเศษ เช่น การฟ้องแพ่งเรียกค่าปรับฐานหลีกเลี่ยงภาษีอากร กรณีเช่นนี้ไม่เข้าหลักเกณฑ์การดำเนินคดีซ้ำ และพยานหลักฐานในคดีอาญาซึ่งศาลมีคำสั่งให้ยกฟ้องนั้น จะไม่ผูกพันคดีแพ่งที่ผู้เสียหายฟ้องต่อศาลแพ่งในการที่จะนำไปประกอบการพิจารณาในคดีแพ่งด้วย แม้จะเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เดียวกันก็ตาม

จากที่ได้ศึกษาการห้ามดำเนินคดีซ้ำในรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ จะพบหลักในการพิจารณาว่าจะเข้าหลักเกณฑ์การห้ามดำเนินคดีซ้ำเหมือนกันอยู่หลายประการ และการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ได้ทั้งประเทศและสามารถใช้ได้อย่างครอบคลุม ตั้งแต่ชั้นสอบสวนไปจนถึงชั้นพิจารณาคดี ประกอบกับการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว จะไม่มีกฎหมายที่เกิดขึ้นภายหลังขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้

อย่างไรก็ดี บางประเทศกำหนดการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในประมวลกฎหมาย โดยจะขอศึกษาการห้ามดำเนินคดีซ้ำในประมวลกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากการห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศดังกล่าว มีการกำหนดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่จำเลยได้รับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ อันคล้ายคลึงกับการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในประเทศไทย โดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3.2 การห้ามดำเนินคดีซ้ำในประมวลกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย และระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสได้รับการยอมรับกันและเป็นตัวอย่างให้กับนานาประเทศ ในระบบประมวลกฎหมายนี้ ผู้พิพากษาสามารถตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรในลักษณะขยายความได้ โดยมีหลักว่า ผู้พิพากษาจะต้องค้นหากฎหมายที่จะนำมาตัดสินคดีความจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรก่อน หากไม่ได้จึงจะใช้หลักกฎหมายทั่วไป และกฎหมายจารีตประเพณีตามลำดับ ตัวอย่างของประเทศที่ใช้ระบบนี้ในปัจจุบันนั้น ได้แก่ ประเทศเยอรมัน ประเทศอิตาลี ประเทศญี่ปุ่น ประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย รวมทั้งประเทศไทยด้วย ดังนั้น ระบบกฎหมายในประเทศฝรั่งเศส และประเทศไทย จึงมีความคล้ายคลึงกัน

จากการศึกษารัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศส เรื่องที่เกี่ยวกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำ มิได้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ ดังเช่นของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเยอรมนีที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่กลับปรากฏอยู่ในกฎหมายลำดับรองจากรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกันกับประเทศไทยก็ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศส ปรากฏเรื่องการยอมรับเขตอำนาจศาลอาญาระหว่างประเทศตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ในมาตรา 53-2 ความว่า “สาธารณรัฐอาจยอมรับเขตอำนาจศาลอาญาระหว่างประเทศได้ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาที่ลงนามไปแล้วเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม ค.ศ. 1998”²¹ โดยประเทศฝรั่งเศสได้ให้สัตยาบันในวันที่ 9 มิถุนายน 2000 จึงทำให้ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2002²² ดังนั้น จากการศึกษาเรื่องธรรมนูญกรุงโรมฯ ในบทที่ 2 เท่ากับว่าประเทศฝรั่งเศสยอมผูกพันตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในธรรมนูญดังกล่าว รวมถึงการห้ามดำเนินคดีซ้ำ ข้อ 20 ของธรรมนูญกรุงโรมฯ ด้วย

ถึงกระนั้นก็ดี การห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศฝรั่งเศส ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น จึงต้องศึกษาการห้ามดำเนินคดีซ้ำตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญา

3.2.1 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส มีลักษณะเป็นระบบผสม (Procedure Mixte) แต่ส่วนที่สำคัญเป็นระบบไต่สวน (Type Inquisitoire) ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทยที่เป็นระบบกล่าวหา (Type Accusatoire) และกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส มีการแบ่งความผิดออกเป็น 3 ชนิด ตามความหนักเบาของโทษ คือ ความผิดลหุโทษ (Contravention) ความผิดมध्यมโทษ (Délit) และความผิดโทษจกรรจ์ (Crime)²³

แม้ประเทศฝรั่งเศสจะมีลักษณะของระบบกฎหมายอาญาที่ต่างกับประเทศไทย แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องการไม่ลงโทษบุคคลที่ได้รับโทษมาแล้วสำหรับการกระทำเดียวกัน ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสหรือประเทศไทย ต่างก็กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายของทั้งสองประเทศ ดังนั้น จึงต้องศึกษาหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศฝรั่งเศสด้วย

---

²¹ Article 53-2 of Constitution “The Republic may recognize the jurisdiction of the International Criminal Court as provided for by the Treaty signed on 18 July 1998”.

²² วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, “รัฐภาคีธรรมนูญกรุงโรมของศาลอาญาระหว่างประเทศ”, [http://translate.google.co.th], บทความ, 20 พฤษภาคม 2554.

²³ สมคิด ณ นคร, “การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส”, [http://www.library.coj.go.th], ประวัติศาสตร์กฎหมาย, 20 พฤษภาคม 2554.

ในด้านบังคับคำแปลภาษาฝรั่งเศสได้แปลความหมายของคำว่า Non Bis in Idem ว่า Pas deux fois sur la même chose คือ ไม่มีการลงโทษสองครั้งในความผิดเดียวกัน²⁴

การห้ามดำเนินคดีซ้ำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปรากฏอยู่ใน มาตรา 692 ความว่า “ในกรณีกำหนดไว้ในส่วนก่อนหน้านี้ ไม่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลที่ พิสูจน์ได้ว่าเขาได้รับการดำเนินคดีสำหรับความผิดในเรื่องเดียวในศาลต่างประเทศแล้ว และหาก ศาลตัดสินให้ลงโทษและรับโทษตามคำพิพากษา ความผิดนั้นย่อมระงับไป”²⁵

ดังนั้น จากบทบัญญัติดังกล่าว การห้ามดำเนินคดีซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย จะห้ามมิให้ศาลลงโทษบุคคลที่รับได้การลงโทษมาแล้ว จากศาลต่างประเทศสำหรับการกระทำความผิดที่เขาได้กระทำในครั้งเดียวกันนั้น

3.2.2 ตามประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ใช้บังคับมาตั้งแต่สมัยจักรพรรดินโปเลียน มีการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งแรกในปี ค.ศ. 1810 และใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน และในกรณีที่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น ถือว่าการกระทำความผิดอาญาเป็นการรบกวนความสงบเรียบร้อยของรัฐ และโดยที่รัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ รัฐเท่านั้นที่จะเป็นผู้เสียหาย เฉพาะอัยการแต่เพียงผู้เดียวที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา เนื่องจากอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีแทนรัฐ ผู้เสียหายที่เป็นประชาชนไม่สามารถที่จะฟ้องคดีอาญาเองได้ เว้นแต่จะขอเป็นคู่ความทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญาในเรื่องนั้น

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษมาจากศาลต่างประเทศ แล้ว ประเทศไทยได้กำหนดไว้ใน มาตรา 113-9 ความว่า “ภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 113-6 และมาตรา 113-7 ไม่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดสำหรับความผิด

---

²⁴ อิศระ พานิชวัฒนา, “การนำหลักกฎหมายทั่วไป NON BIS IN IDEM หรือ NO DOUBLE JEOPARDY มาใช้อุดช่องว่างในระบบกฎหมายไทย”, [http://www.humanrights.go.th], งานวิชาการ, 20 พฤษภาคม 2554.

²⁵ Article 692 of Code of Criminal Procedure “In the cases set out in the preceding chapter, no prosecution may be initiated against a person who proves that he has been finally tried abroad for the same matters and, in the case of conviction, that the sentence has been served or extinguished by limitation.”.

เดียวกันที่เขาได้ก่อขึ้นในต่างประเทศ และหากศาลตัดสินให้ลงโทษและรับโทษตามคำพิพากษา ความผิดนั้นย่อมระงับไป"²⁶

จากบทบัญญัติดังกล่าวในการพิจารณาคดีตามมาตรา 113-9 จะต้องเป็นการกระทำดังนี้

1. การกระทำที่อยู่ในมาตรา 113-6 ความว่า "กฎหมายอาญาฝรั่งเศสใช้บังคับสำหรับการกระทำความผิดที่ร้ายแรง (โทษอุกฉกรรจ์) ของบุคคลที่มีสัญชาติฝรั่งเศส ซึ่งกระทำความผิดใดๆ นอกดินแดนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

กรณีดังกล่าวจะใช้กับการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง ของบุคคลที่มีสัญชาติฝรั่งเศส ซึ่งกระทำความผิดนอกดินแดนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และถูกดำเนินคดีตามกฎหมายของประเทศสำหรับการกระทำนั้นแล้ว

มาตรานี้ ให้นำมาใช้แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะได้มาซึ่งสัญชาติฝรั่งเศส ภายหลังจากที่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา"²⁷

2. การกระทำที่อยู่ในมาตรา 113-7 ความว่า "กฎหมายอาญาฝรั่งเศสใช้บังคับสำหรับการกระทำความผิดที่ร้ายแรง (โทษอุกฉกรรจ์) รวมถึงโทษที่ไม่ร้ายแรง แต่มีระวางโทษจำคุกที่กระทำโดยบุคคลที่มีสัญชาติฝรั่งเศส หรือบุคคลสัญชาติอื่นนอกอาณาเขตของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งบุคคลที่มีสัญชาติฝรั่งเศสตกเป็นเหยื่อในขณะที่เกิดความผิดขึ้น"²⁸

---

²⁶ Article 113-9 of Penal Code "In the cases set out under articles 113-6 and 113-7 no prosecution may be initiated against a person who establishes that he was subject to a final decision abroad for the same offence and, in the event of conviction, that the sentence has been served or extinguished by limitation".

²⁷ Article 113-6 "French criminal law is applicable to any felony committed by a French national outside the territory of the French Republic.

It is applicable to misdemeanors committed by French nationals outside the territory of the French Republic if the conduct is punishable under the legislation of the country in which it was committed.

The present article applies even if the offender has acquired French nationality after the commission of the offence of which he is accused."

²⁸ Article 113-7 "French Criminal law is applicable to any felony, as well as to any misdemeanour punished by imprisonment, committed by a French or foreign

จากบทบัญญัติดังกล่าว แม้จะเป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกสาธารณรัฐ
ฝรั่งเศส กฎหมายอาญาฝรั่งเศสก็ยังมีผลบังคับใช้ได้ และไม่ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีสัญชาติฝรั่งเศส
อยู่ก่อนหรือหลังจากการกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา กฎหมายอาญาดังกล่าวก็มีผลไปถึงยัง
บุคคลนั้นด้วย ดังนั้น การห้ามดำเนินคดีซ้ำตามมาตรา 113-9 จะมีผลใช้บังคับกับบุคคลที่กระทำ
ความผิดที่ศาลต่างประเทศมีพิพาทจนถึงที่สุดสำหรับความผิดเดียวกัน ไม่ว่าเขาจะมีสัญชาติ
ฝรั่งเศสก่อนหรือภายหลังจากที่ถูกกล่าวหา หากผู้นั้นได้ก่อความผิดขึ้นในต่างประเทศ และศาลได้
ตัดสินให้ลงโทษและรับโทษตามคำพิพาท ความผิดนั้นย่อมระงับไป

---

national outside the territory of the French Republic, where the victim is a French national
at the time the offence took place.”.